

RESOVIA SACRA

STUDIA TEOLOGICZNO-FILOZOFICZNE
DIECEZJI RZESZOWSKIEJ
ROK 24 (2017)

NUMER JUBILEUSZOWY
Z OKAZJI 25-LECIA
DIECEZJI RZESZOWSKIEJ

Rzeszów 2017

KS. JANUSZ MIĄSO

DYDAKTYKA KONWERGENTNA W KATECHEZIE W PERSPEKTYWIE MEDIATYZACJI RZECZYWISTOŚCI

Wybitny duchowny i człowiek nauki ks. profesor Michał Heller pisze o konieczności szukania języka do współczesnego człowieka, aby prawdy o Bogu i człowieku trafiały w sposób maksymalnie skuteczny¹. Wołanie to dotyczy także katechezy, bo przecież chodzi o to, aby w katechezie tak komunikować i uczyć prawd o Bogu i człowieku w bożej perspektywie, aby było to motywujące do lepszego życia, do lepszego człowieczeństwa, społeczeństwa i ostatecznie do zbawienia. Dostyc powszechnie mówi się dziś o nowej zmediatyzowanej rzeczywistości w każdej dziedzinie, szczególnie w dydaktyce, która zajmuje się procesem nauczania – uczenia się. Często skarżą się nauczyciele, że trzeba szukać nowego języka, aby trafić do mocno zmediatyzowanych uczniów, ale przecież sami nauczyciele, katecheci bywają także mocno zanurzeni w świat mediów. Mediatyzacja jest to więc proces, który dotyka każdego z nas, rodzi więc potężną presję na kształtowanie nowej dydaktyki, którą osobiście nazywam konwergentną, a więc łączącą elementy tradycyjnej dydaktyki, z mocnym akcentem na komunikację interpersonalną bezpośrednią (*face to face*)

KS. DR HAB. JANUSZ MIĄSO, PROF. UR, kapłan diecezji rzeszowskiej, prodziekan ds. Studiów Stacjonarnych i Studenckich Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego, wykładowca pedagogiki w WSD w Rzeszowie, redaktor Katolickiego Radia „Via”. Kontakt: jmiaso@univ.rzeszow.pl

1. Zob. Heller M., *Sens życia i sens wszechświata*, Tarnów 2002.

i równocześnie z dobrym wykorzystaniem multimediiów, które mogą pięknie wspierać przekaz wielkich prawd o Bogu, świecie i człowieku, aby zwiększać skuteczność edukacyjną, także w katechezie, która jest bardzo ważnym segmentem edukacyjnym, albowiem to właśnie jej skuteczność decyduje o dobrym i szczęśliwym życiu tu i w wieczności.

Nowe media – cechy determinujące konieczność transformacji w dydaktyce

Warto zwrócić uwagę na kilka cech nowych mediów, które w sposób szczególny oddziałują na proces nauczania – uczenia się i decydują o konieczności transformacji dydaktyki, także w katechezie. Do takich szczególnych cech należy zaliczyć:

- ♦ cyfrowość, interaktywność, hipertekstualność, wirtualność, usieciwienie oraz symulacyjność.

Cyfrowość – w przypadku nowych mediów cyfrowych wszystkie dane wejściowe są przetwarzane na cyfry; w kategoriach komunikowania i środków reprezentacji dane te zwykle przyjmują formę właściwości, takich jak światło, dźwięk czy przestrzeń przedstawiana, którym już wcześniej nadano formę kulturową, taką jak pisany tekst, wykresy i diagramy, fotografie, zarejestrowane ruchome obrazy. Dane te są następnie przetwarzane i przechowywane w postaci cyfr i mogą być odzyskane, czy pozyskane w takiej formie ze źródeł internetowych a następnie zostać zdekodowane i wykorzystywane i przesyłane. Przekaz cyfrowy istotnie różni się od przekazu analogowe i decyduje także o ogromnej skali tworzenia nowych form medialnych, ich tworzeniu, przechowywaniu, przetwarzaniu a także przekazywaniu. Dlatego, szczególnie młodzież, ale praktycznie każdy nauczyciel i uczeń ma ogromne możliwości wykorzystywania przeróżnych treści medialnych, także religijnych, komunikowania się i przekazywania sobie nawzajem wielorakich treści².

Interaktywność – cecha nowych mediów, która także w sposób szczególny determinuje „konieczność” dydaktyki interaktywnej. Eksperci podkreślają ciekawie, że nazwać jakiś system interaktywnym to tak, jakby nadać mu magiczną moc. To właśnie interaktywność daje ogromną przewagę nowym mediom nad starymi, które były raczej konsumenckie (tv), a nowe pozwalają właśnie poprzez interaktywność na ich współtworzenie (Internet). Generalnie nowe interaktywne media powodują większe zaangażowanie użytkownika

2. Lister M., Dovey J., Giddings S., Grant I., Kelly K., *Nowe media*, Kraków 2009, s. 27–29.

w odczytywanie tekstów medialnych, niezależną relację w stosunku do źródeł wiedzy, zindywidualizowane korzystanie z mediów oraz bardziej świadome wybory, co wszystko jest szczególną stymulacją dla dydaktyki interaktywnej z rozważnym wykorzystaniem interaktywności samych mediów³.

Hipertekstualność – przedrostek *hiper* – wywodzi się od greckiego słowa oznaczającego „ponad, nad lub poza”; zatem pojęcie hipertekstu odnosi się do tekstu zawierającego sieć odnośników do innych tekstów pozostających poza, ponad nim samym; jest to szczególne wyzwanie, generalnie dla całościowego procesu nauczania – uczenia się, chodzi bowiem także o ogromną ilość danych, porządkowanych w formie baz danych, z których praktycznie każdy może korzystać, od najmłodszego ucznia po najstarszego studenta uniwersytetu III wieku, korzystając z treści społecznych, religijnych, ekonomicznych i wielu, wielu innych, także niestety tych niejednoznacznych etycznie, które bywają połączone z treściami konstruktywnymi. Rezultatem końcowym korzystania z takiej ogromnej skali danych może być zindywidualizowany tekst, obraz, dźwięk, zbudowany przez użytkownika ze wszystkich segmentów przeglądanych podczas procesu nawigacji w cyberprzestrzeni. Konstatując należy stwierdzić, iż konsekwencją takiej ogromnej skali zmian jest to, iż np. integralność książki i systemów wiedzy budowanych na jej podstawie zostaje zastąpiona sieciowymi systemami wiedzy, superstruktury magazynowania wiedzy w formie dotychczasowych systemów bibliotecznych zostają zastąpione przez wyszukiwarki oraz powiązane z nimi systemy metadanych, tagowania i tworzenia przez użytkownika nowej taksonomii wiedzy⁴.

Usieciowienie – obecnie mamy do czynienia z przenikaniem tekstów medialnych do życia codziennego na bezprecedensową skalę. Podłączony do sieci domowy komputer osobisty oferuje szeroką gamę możliwości komunikowania się oraz konsumpcji mediów, a telefonia komórkowa oraz bezprzewodowa technika komputerowa rysują przed nami przyszłość bez stref pozbawionych dostępu do mediów. Inżynierowie starają się obecnie skonceptualizować środowisko wszechobecnych mediów, w którym wszystkie media będą dostępne poprzez szereg bezprzewodowych platform i urządzeń i będą tworzyć coraz bardziej zagęszczającą się sieć. Nowe media bowiem są mediami sieciowymi, są one usieciowione na poziomie konsumpcji – można tu zauważyć multiplikację, segmentację oraz indywidualizację zastosowań mediów i rozproszenie na poziomie produkcji (obserwujemy wzrost liczby punktów produkcji tekstów

3. Tamże, s. 33–34.

4. Tamże, s. 41–48.

medialnych oraz coraz większą ich dyfuzję do ogólnej sfery gospodarczej). Nowe media są bardziej sieciowe niż masowe, ponieważ ich konsumenci mogą dziś łatwiej niż kiedykolwiek do tej sfery rozszerzyć swoje uczestnictwo w procesie medialnym z aktywnej interpretacji na rzeczywistą produkcję – współtworzenie świata mediów w wymiarze lokalnym i globalnym⁵.

Wirtualność – termin „wirtualny” jest powszechnie uznawany za charakterystyczny dla kultur postmodernistycznych i społeczeństw zaawansowanych technologicznie, w których tak wiele aspektów codziennego doświadczenia jest symulowanych technologicznie. Jest to, w coraz większym stopniu nasz świat, w którym odwiedzamy wirtualne sklepy i banki, odbywamy wirtualne spotkania na bardzo dużą skalę - szczególnie młodzież na portalach społecznościowych, gdzie użytkownicy gier wideo, technicy, chirurdzy i inni eksplorują lub przemierzają trójwymiarowe światy wyświetlane na ekranie komputera. Wirtualność jest potężnym wyzwaniem także dla nauczycieli, ponieważ młodzież spędza tam coraz więcej czasu, dlatego, aby mieć kontakt ze swoimi uczniami, także w perspektywie katechetycznej, rodzi się potrzeba mądrego i rozważnego „spotykania się” nauczyciela z uczniami w wirtualnej przestrzeni, aby intensyfikować relacje realne dla lepszej edukacji i katechizacji⁶.

Symulacyjność – wielu ekspertów zwraca uwagę na potężny trend nowych mediów związany z nasycaniem przestrzeni społecznej przez media masowego przekazu, co prowadzi coraz częściej do wykształcania się społeczeństwa określanego raczej przez relacje spektaklu niż relacje rzeczywiste (stąd częste oczekiwania młodzieży, aby lekcja, wykład były jak spektakl a nie realny proces dydaktyczny). Namnożenie się i ciągły potężny przyrost ekranów telewizyjnych, komputerowych, smartfonowych, sieci komputerowych i telefonicznych, parków rozrywki i centrów handlowych oraz nasycenie codziennego życia spektakularnymi obrazami tak dalece medialnymi i przetworzonymi, że wydają się tracić jakiegokolwiek odniesienie do świata rzeczywistego, to wszystko sprawia, że jest to świat symulowany – hiperrzeczywistość, w której to, co sztuczne, jest doświadczane jako prawdziwe. Reprezentacja, a zatem relacja (jakkolwiek zapośredniczona) między światem rzeczywistym a jego wyobrażeniami w obrazach i narracjach przekazywanych przez popularne media, kulturę i sztukę, rozmywa się, symulacje, które zajmują jej miejsce, wypierają również rzeczywistość, zastępując ją spektakularnymi fikcjami, których pokusom musimy się opierać. Jest to jedno z potężnych wyzwań dla katechezy, aby budować realne

5. Tamże, s. 48–56.

6. Tamże, s. 56–60.

mocne relacje międzyludzkie, a także, co szczególnie ważne prawdziwy obraz Boga i prawidłowe relacje z Bogiem, obraz niezniekształcony i niezniekształcone relacje przez wielorakie symulacje, dziś coraz bardziej wyrafinowane⁷.

Podsumowując omówione powyżej cechy nowych mediów, należy stwierdzić, iż są to cechy szerszego zbioru specyfiki nowych mediów, które ciągle niezwykle mocno ewoluują. Należy koniecznie zwrócić uwagę, iż cechy te nie są wyłącznie funkcją techniki, ale stanowią potężne elementy organizacji kultury, pracy, czasu wolnego, także szeroko pojętej edukacji, gdzie katecheza szkolna i pozaszkolna jest także zanurzona w świat nowych mediów, ze wszystkimi związanymi z tym konsekwencjami indywidualnymi i społecznymi⁸.

Młodzież zmediatyzowana - także w katechezie

Profesor Janusz Morbitzer w przygotowanej ekspertyzie dotyczącej zmian w sposobie uczenia się osób urodzonych po 1990 roku dokonał krótkiego przeglądu badań, z których wyłania się obraz współczesnego ucznia, obraz, którego przyswojenie może być wielce pomocne także w pracy katechetów:

- ◆ „pokolenie Google” (ang. Google generation) preferuje media interaktywne z Internetem (i wyszukiwarką Google) na czele, doskonale się nimi posługuje, ale ma problemy z dotarciem do wartościowych informacji i ich interpretacją;
- ◆ pokolenie sieci, w jakiejś części, jawi się jako obraz, żywiołowej, nieskrępowanej ignorancji, a u części młodego pokolenia występuje zespół deficytu uwagi, zanik czytania i trudności z komunikowaniem się;
- ◆ uczniowie uczą się niesystematycznie, zazwyczaj wtedy, kiedy muszą, nie czerpią radości z poznawania; są mało kreatywni, mają kłopoty z rozumieniem pojęć, wnioskowaniem, planowaniem i podejmowaniem decyzji;
- ◆ cyfrowi tubylcy – nie znają świata bez urządzeń cyfrowych, sporadycznie odwiedzają tradycyjną bibliotekę, notorycznie używają Google lub innych wyszukiwarek do szukania wiedzy o świecie; to tzw. ekranolatki, dzieci ukształtowane w znacznej mierze przez kulturę obrazu oddziałującą na emocje;
- ◆ pokolenie C – od słów określających ich zachowanie: connected, communicating, content-centric, computerized, celebritized, community-oriented, always clicking (połączone, komunikujące się, skomputeryzowane, mające silną potrzebę publicznego zaistnienia, samodzielnie wybierające i tworzące

7. Tamże, s. 60–70.

8. Tamże, s. 71.

interesujące ich treści, zainteresowane internetowymi społecznościami, ciągle klikające);

- ◆ globalni nastolatkwowie – w znacznie mniejszym stopniu kształtowani przez wartości narodowe i państwowe, a w znacznie większym przez globalną kulturę popularną oraz bardzo mocno przez ideologię konsumpcji⁹.

Nowy paradygmat edukacyjny

Nowy paradygmat edukacyjny rozwija się bardzo dynamicznie, ponieważ bardzo mocno i szybko zmienia się świat i społeczeństwo, w tym także szkoła, nauczyciel i uczeń, szczególnie pod wpływem nowych mediów. Kiedyś ten paradygmat zawierał przede wszystkim uczenie się, dziś dotyczy w pierwszej kolejności szeroko pojętego uspołecznienia i wielu nowych wyzwań, które niesie świat i czas. Te nowe wyzwania dotyczą także katechezy, dlatego warto się przy nich na chwilę zatrzymać. W tym nowym paradygmacie chodzi o to, aby uczniowie:

- ◆ znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego (w wymiarze społecznym, intelektualnym, psychicznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym, duchowym);
- ◆ rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra, piękna w świecie;
- ◆ zyskiwali świadomość życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów, jak i całej edukacji dla uczenia się przez całe życie;
- ◆ stawali się coraz bardziej samodzielni w dążeniu do dobra w jego wymiarze indywidualnym i społecznym, godząc umiejętnie dążenie do dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialność za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolność własną z wolnością innych;
- ◆ poszukiwali, odkrywali i dążyli na drodze rzetelnej pracy do osiągnięcia wielkich celów życiowych i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie;
- ◆ uczyli się szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego oraz przygotowali się do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej i w państwie w duchu przekazu dziedzictwa kulturowego i kształtowania postaw patriotycznych a także postaw religijnych;
- ◆ przygotowywali się do rozpoznawania wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości oraz mieli możliwość doskonalenia się

9. Za Skibińska M., Kwiatkowska W., Majewska K., *Aktywność uczących się w przestrzeni Internetu*, Toruń 2014, s. 50–51.

a to wszystko w duchu chrześcijańskim w katechezie i na innych przedmiotach;

- ◆ kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów dla budowania wspólnoty społecznej¹⁰.

Aktywność uczących się, zmediatyzowanych uczniów w dydaktyce konwergentnej, także w katechezie.

Ekspertki zwracają uwagę na następujące ważne aspekty, stymulujące do większej skuteczności dydaktycznej w powyższej nowej sytuacji:

- ◆ stworzenie atmosfery, która będzie rozwijała wspólnotę ludzi uczących się;
- ◆ zainicjowanie krytycznej refleksji i dyskursu, które będą wspierać systematyczne eksploracje;
- ◆ utrzymanie społeczności poprzez ekspresję spójności grupy;
- ◆ promowanie i wspieranie postępu poprzez gratyfikację;
- ◆ rozwijanie współpracy i odpowiedzialności za powodzenie w nauce;
- ◆ zapewnienie rozwoju metapoznawczego¹¹.

Nowy paradygmat dydaktyki konwergentnej dla katechezy:

Badaczki roli mediów w procesie nauczania – uczenia się z UMK w Toruniu M. Skibińska, W. Kwiatkowska, K. Majewska tworzą pewien model dobrego wykorzystania mediów w dydaktyce, w poniższym fragmencie pragnę zaadaptować niektóre wskazania autorek dla celów katechetycznych:

- ◆ **wsparcie** nauczyciela - katechety jest jednak kluczowe dla uczącego się przy pomocy nowych mediów; albowiem wytrwanie w dydaktyce wspieranej medialnie bez osoby kierującej procesem nauczania – uczenia się okazuje się być jednak wątpliwe; wątpliwości dotyczą szczególnie procesu motywacji;
- ◆ podstawową sprawą w działalności katechetycznej jest ciągle **włączanie różnorodnych działań aktywizujących** uczących się, co warunkuje ich aktywność i zaangażowanie się w uczenie się przy pomocy nowych mediów;
- ◆ nauczyciele - katecheci powinni zadbać o tworzenie **wspólnoty uczących się**, w której wszyscy mogą prezentować swoje myśli i przeżycia, ucząc się wzajemnie od siebie; jako członkowie wspólnoty edukacyjnej, uczący będą

10. Zubrzycka Maciąg T., Wosik – Kawala D., *Wychowanie w szkole*, Lublin 2012, s. 19–20.

11. Za Skibińska M., Kwiatkowska W., Majewska K., *Aktywność uczących się w przestrzeni Internetu*, Toruń 2014, s. 72.

postrzegać przestrzeń medialną, wspierającą przestrzeń realną jako bezpieczną przestrzeń do wymiany doświadczeń oraz współdziałania;

- ♦ ważne jest podjęcie przez nauczycieli działań mających na celu budowanie **przyjaznej atmosfery**; od tego w znacznej mierze zależy, na ile uczący się będą aktywni i w jakim stopniu przejmą na siebie odpowiedzialność za naukę;
- ♦ należy zadbać o **wysoką jakość i odpowiedniość dla katechezy dydaktycznych materiałów multimedialnych**, które będą wpływały na zaangażowanie uczących się i ich osiągnięcia;
- ♦ znaczące w działaniach edukacyjnych w dydaktyce konwergentnej jest włączanie indywidualnego doświadczenia, promowanie myślenia, kreatywnego i odpowiedzialnego działania uczących się oraz możliwości podejmowania przez nich własnych inicjatyw;
- ♦ uczący obserwują swoje poczynania i naśladują się oraz stymulują wzajemnie – dydaktyka w małej grupie, co jest podstawą procesów kulturowych i uczenia się; może to być czynnik aktywizujący, mobilizujący do nauki wspieranej medialnie;
- ♦ nauczyciel edukacji wspieranej medialnie nie jest w stanie przewidzieć do końca, w jaki sposób uczący się będą korzystać z materiałów edukacyjnych; warto więc stawiać na ich aktywność i zaangażowanie, jednocześnie dając możliwość wyboru i szansę na samodzielne i kreatywne myślenie, wykazanie się zaradnością oraz posiadanymi zdolnościami¹².

Nowy nauczyciel – katecheta dla dydaktyki konwergentnej

Profesor Vladimir Frk budujący model nauczyciela przyszłości zwraca uwagę na pewne ważne, nowatorskie cechy, które pragnę osobiście zaadaptować na potrzeby nauczyciela - katechety w edukacji konwergentnej, realno – zmediatyzowanej, które mogą być strategicznie bardzo przydatne w relacjach z uczniami, rodzicami, Kościołem, innymi nauczycielami a także szeroko pojętym środowiskiem społecznym.

1. Kompetencje społeczne:

- ♦ aktywność (zintegrowana energia wewnętrzna i zewnętrzna i zdolność rozwiązywania kwestii interpersonalnych);

12. Skibińska M., Kwiatkowska W., Majewska K., *Aktywność uczących się w przestrzeni Internetu*, Toruń 2014, s. 119.

- ♦ autorytet (jako umiejętność zjednywania, kierowania i przekonywania ludzi);
- ♦ empatia (sztuka odkrywania uczuć innych, umiejętność zanurzenia się w wewnętrznym świecie drugiego człowieka, bycie wrażliwym na jego potrzeby i problemy);
- ♦ inicjatywa (jako automotywacja i motywacja uczniów);
- ♦ umiejętności w zakresie komunikacji społecznej, interpersonalnej, medialnej;
- ♦ charyzma (umiejętność zainteresowania, inspirowania, pozyskiwania sympatii, zaufania innych); szczególnie ważna w katechezie;
- ♦ zdolności organizacyjne (umiejętność planowania, wyznaczania celów, kontrolowania zadań);
- ♦ kompetencje społeczne (sztuka nawiązywania kontaktów, wrażliwość na kwestie społeczne).

2. Warunki emocjonalne

W przypadku nauczyciela - katechety wymagane są szczególnie dziś, w kontekście potężnej presji nowych mediów na emocje, gdzie młódzież, współczesny człowiek przeżywa dużą skalę niestabilności emocjonalnych. Dlatego powinna to być emocjonalnie zrównoważona osobowość, która z jednej strony potrafi łatwo radzić sobie ze złożonymi stanami psychicznymi, z drugiej zaś z niemałym naciskiem otoczenia społecznego (wysokie wymagania społeczne). Sfera ta powinna być zasilana również własną skuteczną autoregulacją psychiczną, wspieraną bogatym życiem duchowym płynącym ze stałego i głębokiego kontaktu z Bogiem. Nieraz chodzi także o to, w jaki sposób skutecznie przetransformować stres związany z pracą pedagoga w formę pozytywnego i zdecydowanego działania aktywizującego siebie i uczniów.

3. Predyspozycje komunikacyjne

Nauczyciel w świecie, w którym komunikacja zapośredniczona medialnie, odgrywa coraz większą rolę, powinien mieć znakomite predyspozycje komunikacyjne. Powinien mieć doskonale opanowaną komunikację werbalną i niewerbalną oraz umieć skutecznie wyrazić swoje myśli słowem i obrazem. Komunikowanie interpersonalne jest niezwykle złożonym, zintegrowanym procesem przekazywania informacji, emocji, wartości a ostatecznie całej osobowości przez jedną osobę innym osobom.

4. Zdolności kierownicze, menadżerskie

Zaliczają się one do fundamentalnych cech o uniwersalnym zastosowaniu, szczególnie w świecie menadżeryzmu wiedzy, gdzie współczesny nauczyciel zarządza personelem własnym i uczniowskim, wiedzą, kontekstem, sytuacją i całym zestawem wielu dodatkowych elementów. Podstawę tworzą poszczególne składniki oraz wysoki poziom całego szeregu ogólnych i specjalnych predyspozycji, które wyrastają z wrodzonych zdolności i talentów, a dalej rozwijają się i profilują w czasie trwania całego procesu rozwoju zawodowego poprzez praktyczną realizację działań edukacyjnych, ale przede wszystkim poprzez specjalistyczne doskonalenie. Zdolności kierownicze nauczyciela profesor Frk określa jako niezwykle wyważoną i funkcjonalnie zgraną strukturę czynników wewnętrznych, psychicznych i osobowościowych, które dzięki aktywnemu wykonywaniu działalności pedagogicznej pomnażają się i wzbogacają zgodnie z wymaganiami praktyki i potrzebami życia.

5. Podejmowanie decyzji

Podejmowanie decyzji jako umiejętność nauczyciela w zmediatyzowanym świecie, jest zbiorem procesów psychicznych, dzięki którym nauczyciel dojrzeewa do doskonalenia wyboru tematyki i optymalnego rozwiązywania problemów szkolnych i społecznych. Jest to działanie, które łączy w sobie wszystkie elementy osobowości, takie jak procesy myślowe, umiejętności i wiedzę ogólną a także w kwestii podejmowania decyzji.

6. Zintegrowany transgresywny system wartości

Nauczyciel powinien być osobą zrównoważoną, charakteryzującą się wysoką aktywnością, optymistycznym podejściem do życia, otwartością na zmiany, które sam ocenia jako pozytywne, wrażliwością na problemy uczestników, potrzeby związane z ich rozwojem i to zarówno na poziomie aspiracji, jak i stymulacji do ich realizowania.

Wewnętrzny system wartości reprezentuje pewnego rodzaju równowagę pomiędzy osobowościową, przekonaniową, opiniotwórczą i intelektualną biegunowością otoczenia, w którym nauczyciel operuje. Osobiście pragnę zaproponować nauczycielom personalizm systemowy w nurcie chrześcijańskim¹³ jako antropomocny spójny system wartości, który może być bardzo dobrą bazą dla nauczyciela w mocno zmediatyzowanym i rozchwanym aksjologicznie świecie.

13. Zob. Cz. S. Bartnik, *Personalizm*, Lublin 2000.

7. Potencjał twórczy, kreatywność

Kreatywność jest w przypadku nauczyciela w zmediatyzowanej rzeczywistości, istotnym wymiarem jego osobowości, ponieważ uczestniczy w tworzeniu estetycznej i emocjonalnej spostrzegawczości, bogactwa życia wewnętrznego, fantazji, wyobraźni i uniwersalnej ekspresji. Wysoki poziom kreatywności stwarza warunki doskonałego przygotowania do radzenia sobie również w wymagających sytuacjach, dodatkowo gwarantuje dobrą kondycję wewnętrzną w przypadku pokonywania stresu i umiejętność opanowywania wewnętrznych stanów psychicznych bez ryzyka zmniejszenia wysokiej wydajności indywidualnej. Konsekwencją kreatywności może wspólne dzieło nauczyciela i ucznia, charakteryzujące się nowością, oryginalnością, użytecznością a także „długomyślnością” w przypadku katechezy.

8. Aktywność, inicjatywa i samodzielność nauczyciela

Samodzielność nauczyciela przejawia się w tym, że nie podejmuje decyzji na podstawie szablonów, poprzez naśladowanie innych, pod ich wpływem, ale samodzielnie wyznacza sobie cele i znajduje sposoby na ich osiągnięcie zgodnie z własnymi przekonaniem. Człowiek samodzielny wyróżnia się odpowiedzialnością za swoje czyny, jest autokrytyczny, krytycznie ocenia i sprawdza wpływy i rady innych, przy czym chętnie przyjmuje dobre rady, uwagi, których właściwość i zasadność sam uznaje. Nauczyciel przejawia różne stopnie samodzielności w zależności od działań, które wykonuje i według tego, jakie ma warunki do ich wykonywania przejawiające się w formie zdolności, umiejętności, doświadczenia, wiedzy, w jaki sposób i co go motywuje w zależności od różnorodności sytuacji, w których daną czynność wykonuje. Samodzielność w działaniu jest ściśle związana przede wszystkim z takimi cechami charakteru jak: aktywność, inicjatywność, zdecydowanie, świadomość celu, krytyczność, przedsiębiorczość, pomysłowość, kreatywność, odpowiedzialność. Oczekiwania wobec działań edukacyjnych nauczyciela cały czas się podnoszą, głównie poprzez mediatyzację a także specyfikę społeczeństwa wiedzy, dlatego też wielce ważnym jawią się takie komponenty osobowości jak:

- ◆ umiejętność uporządkowania wiedzy w formie pewnego systemu;
- ◆ wybranie podstawowych i uzupełniających materiałów do nauczania (z uwzględnieniem celów nauczania oraz poziomu wiedzy uczestników);
- ◆ zastosowanie wiedzy w formie praktycznej;

- ◆ prowadzenie, organizowanie i permanentne transgresywne stymulowanie procesu kształcenia¹⁴.

* * *

Jako podsumowanie ośmielam się zaproponować pewne zalecenia dla nauczycieli, także katechezy, z perspektywy dydaktyki konwergentnej – realno-medialnej:

- ◆ nie wprowadzajcie nowych mediów do klasy szkolnej bez przygotowania siebie i uczniów, z nadzieją, że efekt będzie satysfakcjonujący; skoncentrujcie się na zmianach w metodach nauczania, czyniąc je bardziej interaktywnymi, a nie na rozwiązaniach technicznych;
- ◆ dydaktyka interaktywna polega na mocnej zmianie relacji między nauczycielem a uczniem w procesie nauczania – uczenia się, na bardziej spersonalizowaną, dynamiczną i interaktywną; technologia winna wspierać ten proces, stwarzając maksymalnie pozytywne warunki do współpracy;
- ◆ nauczyciel też się uczy, nie musi i nie może dziś znać wszystkich odpowiedzi; jednokierunkowe przekazywanie wiedzy nie sprawdza się w pokoleniu sieci; warto zadawać pytania, słuchać odpowiedzi, słuchać pytań, które zadają uczniowie; warto z uczniami poszukiwać wspólnie odpowiedzi i wspólnie tworzyć dobry klimat do nauki;
- ◆ warto pozwolić uczniom na współpracę; zachęcać do wspólnej pracy i wspólnego poszukiwania specjalistycznej wiedzy, także w sieci;
- ◆ warto, także a może szczególnie w katechezie, skoncentrować się na uczeniu się przez całe życie, a nie na doraźnym tylko przygotowaniu do zaliczenia jakiegoś fragmentu wiedzy; liczy się nie to, co uczniowie umieją w chwili ukończenia szkoły, ale ich potencjał i zamiłowanie do uczenia się przez całe życie;
- ◆ warto korzystać z nowoczesnych technologii, aby jeszcze lepiej poznać swoich uczniów, ich pasje, zamiłowania i wówczas indywidualizować dynamikę procesu nauczania – uczenia się;
- ◆ przy opracowywaniu programów edukacyjnych warto rozpoczynać od profesjonalnej diagnozy ucznia, dziś mocno zmediatyzowanego; podążać w kierunku nauczania problemowego, interaktywnego i dobrze osadzonego w kontekście kulturowym;
- ◆ warto także troszczyć się o swój nauczycielski image, jako człowieka pasjonującego się procesem nauczania – uczenia się, treściami tego procesu

14. V. Frk, *Kształcenie dorosłych dla potrzeb organizacji*, Rzeszów 2016, s. 29–34.

i nowymi formami, a przede wszystkim samym uczniem; otwartego na współpracę, transparentnego, wiarygodnego, potrafiącego ciągle wprowadzać mądre i dobre innowacje w proces nauczania – uczenia się, także innowacje technologiczne, aby proces ten był jeszcze bardziej wzmacniający człowieczeństwo i społeczeństwo w wymiarze etycznym¹⁵.

CONVERGENT DIDACTICS IN CATECHESIS IN PERSPECTIVE OF REALITY MEDIATIZATION

Summary

Reality mediatization is at present one of the most powerful processes which means new media influence almost all areas of individual and social life, including religious life as well. New media are very effective in occupying time and space and cause great transformation of one's life. Areas which are not unaffected by media influence include also education and religion which in particular way meet during catechesis where we do care about its effectiveness because it conditions one's happiness both earthly and eternal. Didactics is a great art and care about better and more effective teaching-learning process, also in catechesis. Today, in my view, this didactics must be convergent that is combine elements of good, traditional didactics with sensible use of new media which can raise the effectiveness of the process. Such didactics, also in catechesis, should make good use of media because pupils themselves are highly mediatized and thanks to convergent didactics we may address a contemporary man to make him better and happier and eventually, what is the most important aim of catechesis, help him to be redeemed.

Słowa kluczowe: dydaktyka konwergentna, katecheza, mediatyzacja

Key words: convergent didactics, catechesis, mediatization

BIBLIOGRAFIA

- Bartnik Cz. S., *Personalizm*, Lublin 2000.
 Frk V., *Kształcenie dorosłych dla potrzeb organizacji*, Rzeszów 2016.
 Heller M., *Sens życia i sens wszechświata*, Tarnów 2002.
 Lister M., Dovey J., Giddings S., Grant I., Kelly K., *Nowe media*, Kraków 2009.

15. D. Tapscott, *Cyfrowa dorosłość*, Warszawa 2010, s. 258–259.

Skibińska M., Kwiatkowska W., Majewska K., *Aktywność uczących się w przestrzeni Internetu*, Toruń 2014.

Tapscott D., *Cyfrowa dorosłość*, Warszawa 2010

Zubrzycka Maciąg T., Wosik – Kawala D., *Wychowanie w szkole*, Lublin 2012.